

Nestroy

špiz

Calisman

Když si národ myslí, že zrzavej
nosi neštěstí, proč se národu
ukazovat s břitvou v ruce?

(Titus Ryzka)

Johannes N. Nestroy
Saša Lichý

Talisman

Vídeňský dekameron se zpěvy o dvou částech

Režie — **Saša Lichý**, nositel vyznamenání „Za vynikající práci“

Výprava — **Otakar Schindler**

Hudba — **Jan Tomšiček**

Pohybová spolupráce — **Alena Kadlecová j. h.**

Titus Ryzka, potulný lazebník	Bohuslav Čvančara
César Špunt, jeho strýc	Otakar Janda
Marie Flora Semínko, vdova	Štěpánka Ranošová
Florián Helemese, zpívající podomek	Jiří Čeporan
Rézi, služka	Milada Albínová
Monsieur Markýz, parukář	Ladislav Knížátko
Konstancie, vrchní odborná komorná	Radvana Havelková
Hraběnka z Cypřišova	Ludmila Bednářová Marie Viková
Ema, její dcera	Eva Hýžová j. h.
Von Biedermeier, generál	Václav Roštlapil
Císař Pán	Raoul Schráníl
Swoboda, strážník	} Arnošt Borovec
Vodrba, zahradník	
Klinkle, komorník	
Felix de Empire, pobočník	
Číšník	

Text sleduje — Soňa Šimberová
Představení řídí — Lída Naarová
Hraje orchestr DPB

**Premiéra v Divadle Petra Bezruče
v Ostravě dne 17. září 1965**

P R E M I É
R A V D I
V A D L E
P E T R A
B E Z R U Č
E V O S
T R A V Ě
D N E 17.
Z Á Ř Í
1965

Slova k tomuto kupletu Tita
Ryzky složil Saša Lichý, hudbu
Jan Tomšiček.

Rubato

Ami *Gmi*

Edyby mla nola slonit vstavae i se volit pam na od klavae

Dolm *Ap* *Bmaj*

nedost klavae vstavae abeo jenu volim vstavae se mi

Fgt *ez* *Fmaj*

nevece vstavae by po me vstavae nej souze

Gmi

Klype se zepava ote - ti na tavelle klavae

Gz *Fmaj*

vstavae by po me jenu by vstavae neoo - ti!

... Já vím, že pan Nestroy byl pán, že znal své lidi a že jim uměl ušít obleček na míru, který padne a sluší, jako to uměl pan krejčovský mistr Rezeda, co vždycky říkával: „Milostivá paní, na té vaší blůzičce nastíníme víc sámků než milostivé paní lékárníkové, a to z příčiny jedné a jediné, že totiž co se vaší tajle týká, jste jaksi šlank v pase, kdežto milostivá paní lékárníková — he, he — pochází z rodiny Mařenky Kejřové, která vyhrála vloni ve Štyrském Hradci zlatou medaili v klání nejobemnějších slečen světa, ona tam vystupovala pod jménem Mária Heréra, jediná španělská krotitelka býků, ale byla to ta sama Mařenka Kejřová, co zůstudila celou rodinu Kejřovic v Nové Pace, když v šestnácti letech utekla s bavorským koňákem, který se v té době vydával za jediného státem zkoušeného krotitele mustangů.“ Jo, to říkal pan mistr Rezeda milostivé paní telegrafistové, zatímco pro milostivou paní lékárníkovou měl v zásobě nachlup stejné povídání, ale s opačným znaménkem. Pan mistr znal své zákazníky, hrozně se bavil tím, jak se oni baví, když jim vypráví své smyšlené historky, ale přece jenom mistrně sešitě z útržků příhod, které se sice udály na jiných místech a v jiných souvislostech, ale které se mohly udát doslova a dopísmene jeho milostivým paním a milostivým pánům. Oblečky mistra Rezedy se hemžily sámký a průramky, prostíhly a záševky, krajkami, volánky a aplikacemi. Šatník, který po něm zbyl, to je samý model, samý originál, ale všechno žalostně neživé, zplihlé a opuštěné, neboť slečinky, paničky a kavaleri, kteří v té jeho garderobě špacirovali a korzovávali jsou dávno pod drnem anno dazumal sto let jen to fikne. A my je už vůbec neznáme, nevíme ani, jestli byla milostivá paní lékárníková míň šlank v pase než milostivá paní telegrafistová, jestli si pan mistr nechtěl jenom štrejchnout tím, jak se jeho vznešená zákaznice bude pro tajli dusit a pávit, aby nedala najevo, že možná skutečně pochází z rodiny Mařenky Kejřové, která vyhrála zlatou medaili v klání nejobemnějších slečen světa. Ale šaty jsou festovné, z dobrého sukna, a bylo by škoda je předhodit molům. Zlaté srdce pana mistra by muselo puknout lítostí, neboť já pevně věřím, že to s tím jeho srdcem je nějak podobně jako s jazykem svatého Johanna Nepomuka. A tak nezbyvá, než je trochu přešít: tu sámek povolit, tam přidat, tu odpárat krajku, tam přišít volánek. Nemůželi hora k Mohamedovi, musí Mohamed k hoře...

... Pan Nestroy se nebude zlobit, že jsem mu jeho hru prostě přešil na dnešní lid obecný. Stejně sukno, jiná fazonka, rače prominout, ale vždycky proti tajli, aby ta tajle víc vynikla. My nevíme přesně, čemu všemu se Nestroyovi diváci smáli, ale víme, že se smáli tomu, jak pěkně to bylo trefeno. Jak pěkně a s jakou láskou. Protože Nestroy se nikdy svým divákům nevy-smíval, on se jim usmíval, a to je cosi zgruntu jiného, než pošklebky misantropa, který nemá rád život a lidi. Když chce vdova mužského, to není zločin proti lidskosti, ani když má někdo zrzavou palici. Tady je místo jenom k humoru laskavému. Pravda, lidé se dovedou vysmát i věcem nelidským, ale to jenom proto, aby si svou lidskost uvědomili a aby se distancovali od všech nekalostí, které se jim do života vloudily. A aby je s fortelem položili na lopatky. Jenže tohle není v této chvíli tak docela případ Nestroyův. Spíš můj. Ale jen trošičku.

Nechal jsem Tita, zrzavého hrdinu liry, kráčet po žebříčku úspěchů výš než Nestroy. Až k císaři pánu. Až před hodnost generálskou. Tam se teprve Titus obrátí k slovné kariéře zády a skočí po hlavě dolů, jako ten hrdina cirkusové anekdoty, který se vrhl podobným způsobem s kopule šapitó na betonovou desku, a vzhledem k tomu, že to dělal poprvé, tak to trošku bolelo. Samozřejmě — žádné mravoličnosti. Divák by měl mít spíš dojem, že má před sebou klauna, nikoliv akrobata...

... A ještě něco na závěr: „Ať se lidem peníze hrnou, nebo se jim děti batolí v kuchyni jako housata — pořád musí mít někoho v rezervě, na koho se dá šlápnout, kdyby náhodou přišel krach! — Koho budou mít v rezervě zejtra, to nevím. Ale teď jsou to zrzaví. A tak jsem vlastně celej život k nakopnutí, protože: co kdyby přišla drahota, nebo sucho, nebo uhořel mráz, nebo mor, válka, převrat, či nedej bože potopa, neřku-li všeobecné zhroucení mravů naší mládeže?! Kdo potom za to může, kdo to zavinil a zpackal, dlouho připravoval čili zavařil? To se ví: Zrzaví! Zrzaví a ještě jednou zrzaví! — Tak bezhlavě soudí svět.“ Ale to prosím neříkám já, nýbrž Titus Ryzka v 1. obraze mé úpravy Nestroyova Talismanu. Alibismus ad libitum, čili já nic, my nic, to všechno on — ten zrzavej!

Kdyby mělo světu sloužit k slávě,
že se volí pasou na mé hlavě,
rád bych hlavu obětoval lehce,
jenže volům
věřit se mi nechce . . .

Zůstal by po mně
nádhernej provaz,
kdybch se zejtra
pověsil —
na tomhle stromě
zůstal by pro vás,
jenže by štěstí
nenosil.

Protože když se
rezavá hlava
do smyčky vloudí
z večera —
neplatí pro ni,
co jiným přává
v tomhle tom páde
pověra.

Ten, kdo chce štěstí
z pověšeného,
ať počká si na
blondáka —
a s tímhle štěstím,
za krejcar metr,
jako já život
profláká!

Ať zeměkoule
se mnou se vrtí
a čas mě nechá
zšedivět —
nosil bych smůlu
i po své smrti;
to se radš dožiju
sta let!

JOHANN NEPOMUK EDUARD AMBROZIUS NESTROY

(7. XII. 1801 — 25. V. 1862) se narodil ve Vídni v Jordánské ulici. Ten dům tam stojí dodnes, od konce minulého století přizdoben pamětní deskou.

Byl proslaven už za svého života jako jeden z nejoblíbenějších herců a neplodnějších dramatiků své doby. Na jeho pohřbu „dámy sklonily hlavy, páni smekli klobouky a jediné oko nezůstalo suchým — veselá Vídeň zaplakala hlasitým pláčem“, což píše ve svých vzpomínkách Jindřich Mošna.

Pochází ze slezského rodu Nestrujů (Nestruj znamená člověk, který nerad pracuje), ale svému rodu a jménu čest nedělal. Jednak pracoval mnoho a rád (račte-li herectví a spisovnictví považovat za práci), jednak — byl přece jenom synem dvorního advokáta, a herec, třebaže dobrý herec, byl tenkrát přece jenom — herec (to platí bohužel mnohdy dodnes).

Měl být také právníkem, jako tatínek, ale nepodařilo se mu zvládnout společnou drezúru římského práva a všeobecného hereckého talentu (včetně pěveckého). Pokoušel se o ni dva semestry. Nakonec (v jednadvaceti letech) debutoval ve vídeňské dvorní opeře jako Sarastro v Mozartově Kouzelné flétně.

Následuje angažmá v amsterodamském divadle (zpívá bas

v opeře a hraje komické role v činohře), potom v Brně. Ale v Brně se dostal do konfliktu s policií (pro jevištní extempore, jako ostatně mnohokrát později), odchází do Lvova, ze Lvova do Štýrského Hradce (tam je tři roky a začíná psát hry), odkud je angažován ředitelem Carlem do vídeňského divadla „An der Wien“, později do „Carltheatru“. Po Carlově smrti vede šest let jeho divadlo, ale když vypršela nájemní smlouva, odchází znovu do Štýrského Hradce, ale už mnoho nehraje, jenom pohostinšky. Ve Štýrském Hradci také zemřel, ovšem byl převezen do Vídně a tam slavnostně pohřben.

Podobal prý se našemu herci Janu Kaškovi: vysoký, štíhlý, dlouhé ruce, dlouhé nohy — uměl s tím dělat jako komik divy. Při svém pohostinském vystoupení v Praze (1840) způsobil senzacii, neboť tam nebyli zvyklí na jednoduchou a strhující komiku (nejsou dodnes). Podobně jako Kaška byl členem ozbrojeného měšťanského sboru za vídeňských bouří v roce 1848.

Napsal 83 her, parodií, politických komedií, lidových veseloher a frašek. Říkali mu „vídeňský Aristofanes“, „Hogarth jeviště“ nebo „Schopenhauer frašky“. To proto, že uměl svým perem i svou pusou vymetat Augiášův chlév hlouposti atd.

Hloupost je strašná síla. Je to skála, jež stojí neotřesně, i kdyby ji celické moře rozumu vrhalo své vlny do čela. Lehkomyslnost zaplašil už často něžný váněk lásky, častěji ještě drsný víchr zkušeností, i nařest nezřídka přehla před světlem lepšího přesvědčení, jen hloupost se opevnila za pevnou hradbou umíněnosti, při útoku nasadí ještě špicaté pališady zloby a vytrvá nepřemožitelná.

(J. N. Nestroy)

Jsou věci, kterým v životě neuhneš; k nim náleží například holení; a to je před ještě nejsnesitelnější, když tě holi holič; ale když tě holi tvoji draží...

(J. N. Nestroy)

Levice nemá vědět, co dělá/pravice; ona však taky pravice neví, co dělá levice, a toho se dáč! nejjistěji, když nedělá nic, ani jedna, ani druhá.

(J. N. Nestroy)

Zenská jako ženská, ale ta různost povah — to je úplný zázrak přírody.

(Titus Ryzka)

Jen si všimněte, jak nádherně vegetuje valná většina našich lepších lidí! Někteří zvládli to umění tak dokonale, že časem dostávají zelenou barvu a vadnou každou chvíli v nejlepší.

(Titus Ryzka)

SAŠA
LICHÝ

TA
LIS
MAN

JOHANNES
N.
NESTROY

HUDBA
JAN TOMŠÍČEK

REŽIE
SAŠA LICHÝ

VÝPRAVA
O. SCHINDLER

Technická spolupráce: stavi V. Plachý s kol. — svítí J. Rezáč s kol. — dekorace V. Mihola, V. Němec — kostýmy B. Smetanová s kol. — vlásenky M. Kuthanová s kol. — rekvizity A. Smetana.

Nestroy

Lichý

Talisman

Program DPB, vydán k premiéře hry J. N. Nestroye a Saši Lichého „Talisman“.
Redakce — Karel Vašíček, výtvarník programu — Otakar Schindler, typografická spolupráce — Rudolf Mikeska.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22, Osarava 1, Hollarova 14.
Cena 1,80 Kčs. T 12-52382